

Ὁ δ' εὐγενὴς Λόρδος, ὅστις, καθὼς εἶπομεν ἀνωτέρω, διευθύνετο πρὸς τὰς Ἐχινάδας φεύγων τὸν κίνδυνον τῆς φρεγάτας, περιέπεσεν εἰς ἄλλον ὄχι μικρότερον διότι τρεῖς ὀλοκλήρους ἡμέρας ὀθούμενον ἀπὸ βιαιότατον ἄνεμον τὸ πλοιαρίου του, ἐκινδύνευε νὰ συντριβῇ ἐναντίον τῶν μεταξὺ Ἐχινάδων καὶ Δραγαμέστων σκοπέλων. Ἐν τούτοις ὁ Πρίγκιψ Μαυροκορδάτος μαθὼν τοὺς κινδύνους καὶ τὰς ταλαιπωρίας, ὅσας ἔπασχεν ὁ μεγαλόψυχος Λόρδος, ἔστειλεν εὐθὺς πέντε ἔνοπλα Ἑλληνικά πλοία καὶ ἓν πολεμικὸν βόϊκιον, *Λεορίδας* ὀνομαζόμενον, τὰ ὁποῖα ἐπρόσφερον πρὸς αὐτὸν πᾶσαν χεῖρα βοηθείας, καὶ ἀκολούθως περὶ τὴν αὐγὴν τῆς 24 Δεκεμβρίου κατευοδώθη εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου ὅλαι αἱ τάξεις τῶν ἐγκατοίκων τὸν ὑπεδέχθησαν μὲ προπομπὴν μεγίστην, εἰς ἔνδειξιν τῆς ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης πρὸς ἄνδρα συντελεστικώτατον εἰς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τὴν ἀναγέννησιν».

*

**

Ἡ ἐν Μεσολογγίῳ πολιτεία του.

Ἀμέσως ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἐν Μεσολογγίῳ διατριβῆς του ἐν θαυμασίᾳ ἀληθῶς τροπῇ, γράφει ὁ Γερμανὸς Βαρθόλδης, κατέδειξε διὰ μιᾶς ὁ Βύρων, ὅτι εἶχεν ἀποδυθῆ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν ἀεροδρομοῦντα ἰδεολόγον, καὶ ἠδύνατο νὰ γείνη ἀληθῶς πρακτικὸς ἀνὴρ. Ὁ ἀκτιβιάδης αὐτοῦ χαρακτήρ ἐφάνη ἀναστομωθείς, οὕτως εἶπεῖν, ἅμα ὡς ἀνέλαβε νὰ ἐνεργήσῃ καὶ πράξῃ ὑπὲρ μεγάλου σκοποῦ, ὁ δὲ πρακτικὸς τοῦ Ἀγγλοῦ νοῦς ἀνέβλυσεν ὡς δροσῶδες καὶ ὑγιὲς νῆμα ἐν τῇ ἀναμενούσῃ αὐτὸν πλήρει δοκιμασιῶν καὶ στερήσεων ἀγρία ζῶῃ. Ἐξ ἀρχῆς οὐδὲν ἄλλο ἐπέκρινεν ἢ διάνοιά του ἢ τὸ δυνατόν καὶ ἐφικτόν. Προσπάθησε νὰ καταστήσῃ ἀνθρωπινώτερον τὸν πόλεμον, καὶ νὰ καταλύσῃ τὰς βασάνους καὶ τὸν φόνον τῶν αἰχμαλώτων. Ἐγράψε δὲ εἰς τὸν Τοῦρκον διοικητὴν τῶν Πατρῶν Ἰουσοῦρ συνιστῶν αὐτῷ ἠπιωτέραν τὴν ἐνέργειαν, καὶ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὸν Τοῦρκους αἰχμαλώτους. Ἐσπούδασε νὰ συνδιαλλάξῃ τὰ ἀντίμαχα καὶ ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἐνεργούντα ἑλληνικά στοιχεῖα, ἰστάμενος αὐτὸς ὑπεράνω τῶν ἐρίδων καὶ ἀποφεύγων πᾶσιν πρὸς τοὺς ἐρίζοντας οἰκειότητα. Εἰς πάντα συνεβούλευεν διόνοιν» ὅσάκις δὲ τις Ἕλληνα ἀπεπειράτο νὰ διαβάλλῃ παρ' αὐτῷ τὸν ἀντίπαλόν του, ἔφερον εὐθὺς τὸν κατήγορον πρὸ τοῦ κατηγορουμένου, καὶ ἀνεκοίνου εἰς τοῦτον ἀπροκαλύπτως τὰ ὑπέκειντο λεχθέντα. Προσῆνεγκεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Μαυροκορδάτου ὅσα εἶχε φέρει μετ' ἑαυτοῦ μετρητὰ, καὶ εἰς σιτηρῆσια μόνον κατέβαλλε δισχίλια τάλληρα καθ' ἑβδομάδα. Μισθοδοτήσας δ' ἐπίσης τοὺς στρατιώτας τοῦ Μάρκου Βόσκη, ἀπετέλεσεν ἐκ τῶν λειψάνων τῶν μαχητῶν τοῦ Καρπενησίου σουλιωτικὴν σωματοφυλακίαν, καὶ προσεπάθησε νὰ συνειθίσῃ αὐτὴν

εἰς εὐρωπαϊκὴν πειθαρχίαν, παρὰσκευαζόμενος νὰ στρατεῦσῃ ὡς ἀρχιστράτηγος αὐτῶν κατὰ τῆς Ναυπάκτου. Ἡ μετὰ νοημοσύνης καὶ εὐσταθείας ἐπέμβασις αὐτοῦ εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἀπετέλεσεν εὐάρεστον ἀντίθεσιν πρὸς τὰς βιαιὰς νεωτεριστικὰς ὁρμὰς τῶν ἀπὸ τῆς Δύσεως ἐκπολιτιστῶν, οἵτινες κατήρχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα, παντοῖα ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας αὐτῆς προτείνοντες. Ἐμειδίᾳ σαρκαστικῶς πρὸς τοὺς ἐκπολιτιστικὸς ἀγῶνας τοῦ φίλου του Στάνωπ, ὃν προσωνόμαζε «τυπογραφικὸν συνταγματάρχην», καὶ ἠμφοσθῆται περὶ τῆς χρησιμότητος ἐλευθέρου τύπου ἐν πάντῃ νηπιάζοντι πολιτισμῷ. Ἰσχυρίζετο δὲ μετ' ἐπιμονῆς, ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἔπρεπε νὰ προπορευθῇ ἡ τάξις τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἐδυσφόρει καὶ ἠγανάκτει βλέπων τὴν φοβερὰν πλημμύραν προῶρων ὅλως βενθαιμειῶν ἐκπολιτιστικῶν μέσων, τυπογραφικῶν πισστηρίων, ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων καὶ ἱερῶν γραφῶν, ἣν ἐξέπεμπεν εἰς Ἑλλάδα ὁ λονδίνεος Σύλλογος. Καλῶς ἠσκημένος στρατὸς ἐφάνετο αὐτῷ πολὺ σπουδαιότερος καλῶς συντεταγμένων ἐφημερίδων. «Ἡ Ἑλλάς», ἔλεγεν ὁ Βύρων, «θέλει ἔχει ἀσφαλῆ νίκην ἔχουσα ἔμπειρόν τινα τραπέζιτην προϊστάμενον τῶν οικονομικῶν αὐτῆς, ἱκανὸν στρατηγὸν ἀρχηγούντα τακτικοῦ στρατοῦ, καὶ τὸν Ἀγγλὸν Ἀστιγὲ διοικούντα ὀπλισμένον ἀτμήρη στολίσκον». Οὐδεὶς τῶν ξένων φιλελλήνων ἐσκέπτετο τοσοῦτον ἐπωφελῶς πράγματι, οὐτ' ἐνήργει τοσοῦτον λογικῶς ὡς αὐτός. «Ἦθελε καταστῆ Σόλων ἢ Λυκούργος τῆς νέας Ἑλλάδος», εἶπε περὶ αὐτοῦ καὶ ὁ Γκαϊτε, ὅστις ἐξεπρόβλεπε πρὸς τὸν γραμματέα Μύλλερ ἐναντίον τῆς φιλελληνικῆς ἐπιχειρήσεως τοῦ Βύρωνος, *ἰδιουτεῖα* αὐτὴν ὑπολαμβάνων. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἡ δύναμις αὐτῆ ἐμείλλε νὰ θραυσθῇ, καὶ τοῦ θανάτου ἢ μοῖρα ἐπέπερωτο νὰ καταλάβῃ τὸν μεγαλοφυῆ ἄνδρα ἀκριβῶς καθ' ἣν στιγμὴν ἐνεκαίνιζε νέον βίαν.

*

**

Ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ.

Τὰ πρώτα ἐξολισθήματα τῆς νεκρᾶς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθερίας ἐτελοῦντο ἐγγὺς αὐτοῦ καὶ ὑπ' αὐτὰ του τὰ ὄρματα. Οἱ Σουλιῶται, ἀποπεύταντες πάντα χαλινὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μπότσαρη, ἤρizon ἀπαύστως πρὸς τοὺς Μεσολογγίτας καὶ τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας. Ἠξίουσαν νὰ λάβῃ ἕκαστος αὐτῶν τρίτος βαθμὸν ἀξιοματικῶν καὶ νὰ ὑπηρετῆται ἐν τοῖς καφενεῖοις τοῦ Μεσολογγίου ὑπὸ ἀκολούθου, φέροντος τὴν καπνοσύριγγά του ἀπῆλθον δὲ διπλοῦς μισθοῦς καὶ τοῖς πλεῖσιν σιτηρῆσια, καὶ στασιάζοντες ἐφρόνευαν τὸν Σουηδὸν φιλέλληνα Σῆς, προτρέψαντα αὐτοὺς νὰ ἡσυχάσωσι. Θορυβοῦντες εἰσώρησαν εἰς τὸ οἶκημα τοῦ λόρδου Βύρωνος, καὶ προὐχώρησαν μέχρι τῆς κλίνης, ἐπ' ἧς κατέκειτο ἀσθενῶν ὁ ποιητής· ἄλλ' οὗτος τοὺς ἀπέπεμψεν ἀξιοπρεπῶς, καὶ ἀπαλύ-